

אוניברסיטת בר אילן

**הקשר בין רמת המיקרו, המאקרו וביטויים מנטאליים
בנרטיבים של ילדים חד-לשוניים ודו לשוניים עם
התפתחות טיפוסית ועם לקות שפה התפתחותית**

נוי גליץ פרי

עבודה זו מוגשת כחלק מהדרישות לשם קבלת תואר מוסמך בבית
הספר לחינוך של אוניברסיטת בר אילן

תקציר

שימוש בביטויים מנטאליים מצביע על יכולת ההבנה של ילדים את תודעת האחר כמקור למוטיבציה, לאמונות ולמצב רגשי. באמצעות ביטויים מנטאליים, ילדים מביעים את המטרות, הרצונות, המחשבות והתוכניות של הדמויות. בנרטיב, המשקפים מדדי מאקרו. כמו כן השימוש בביטויים מנטאליים מצביע על מגוון לקסיקלי ועומק לקסיקלי המשקפים מדדי מיקרו. הקשר הישיר של הביטויים המנטאליים עם מרכיבי מאקרו ומיקרו מדגיש את חשיבותם בנרטיב. השימוש בביטויים מנטאליים מהווה אינדיקציה למודעות גלובאלית של הילד לכוונות ומטרות הדמויות וכן ליכולתו להשתמש באמצעים לשוניים ופרגמטיים על מנת לקודד אותן. שאלת המחקר המרכזית במחקר הנוכחי הינה כיצד לקות שפה התפתחותית ודו-לשוניות משפיעים על תדירות וסוג הביטויים המנטאליים המופקים בנרטיב. במחקר השתתפו 93 ילדים אשר ממוצע גילם היה 5;7 שנים. בוצעו אבחוני שפה ברוסית (L1) ועברית (L2) על מנת להעריך מיומנויות שפתיות. הנרטיב הופק אודות סיפור הרצף בתמונות (Mayers, 1969) *Frog, where are you?*. הנרטיבים קודדו במדדים של מבנה מיקרו, מבנה מאקרו והפקת ביטויים מנטאליים שונים (כגון, תפיסתיים, מוטיבציונאליים, מנטאליים, רגשיים, פיסולוגיים ולשוניים) (Fuste-Hermann et al., 2006 applied in Altman et al., 2016; Tsimpli et al., 2016). תוצאות המחקר הצביעו על כך שילדים עם לקות שפה התפתחותית (חד ודו לשוניים) הפיקו מגוון מצומצם של סוגי מילים ומבעים קצרים יותר מאשר ילדים עם התפתחות שפה תקינה. בנוסף, הם השיגו ציון כללי נמוך במבנה מאקרו והפיקו פחות קטגוריות מסוג: דמויות, אירועים מאתחלים, ניסיונות ותוצאות. לא נמצאו הבדלים בין חד לשוניים לדו-לשוניים במדדי מבנה מאקרו ומבנה מיקרו. ביטויים מנטאליים מסוג תפיסתיים היו השכיחים ביותר והופיעו בעיקר בקטגוריות מבנה המאקרו: רקע, אירועים מאתחלים ותוצאות. לא נמצאו הבדלים מובהקים בתדירות הכללית של הופעת ביטויים מנטאליים בקרב קבוצת הילדים עם לקות שפה התפתחותית לעומת הילדים עם התפתחות שפה תקינה. לעומת זאת, ילדים עם לקות שפה התפתחותית הפיקו פחות סוגים של ביטויים מנטאליים תפיסתיים (כגון, "ראה") והפיקו בתדירות גבוהה יותר ביטויים מנטאליים מוטיבציונאליים (כגון, "רצה"), מאשר ילדים עם התפתחות שפתית תקינה. ילדים דו-לשוניים הפיקו פחות סוגים של ביטויים מנטאליים באופן כללי וכן פחות תבניות של ביטויים מנטאליים לשוניים (כגון, "אמר"), מאשר ילדים חד לשוניים. יתר על כן, נמצאה קורלציה מובהקת בין ציון מבנה המאקרו לתדירות הופעת הביטויים המנטאליים בנרטיב, ממצא אשר מדגיש את חשיבות הביטויים המנטאליים לרמת המורכבות הנרטיבית. הדיון יתייחס למקור הקושי שילדים חווים בהפקת מבנה מאקרו, מבנה מיקרו וביטויים מנטאליים.